

В'ячеслав Станіславський

Міжнародний конгрес з османських студій у Туреччині

Uluslararası Osmanlı Araştırmaları Kongresi. International Congress on Ottoman Studies. 14–17 Ekim / October, Sakarya Üniversitesi, Kongre Kültür Merkezi.

14–17 жовтня 2015 р. в університеті Сакар'я (Турецька Республіка) відбувся Міжнародний конгрес з османських студій. Університет знаходиться у місті Адапазари, провінція Сакар'я. Метою конгресу був збір вечних задля представлення ними поточних досліджень з османської тематики; впровадження нових підходів у цій сфері, які би дозволили вийти за рамки застарілих історичних наративів.

Представлені претендентами резюме пройшли анонімне рецензування і автори схвалених доповідей отримали запрошення для представлення їх на конгресі. Загалом до участі у конгресі було відібрано близько 300 осіб. Левову частку складала вчені з Туреччини, а також було представлено близько п'ятдесяти вчених з інших країн: Австралії, Азербайджану, Албанії, Алжиру, Афганістану, Великобританії, Греції, Єгипту, Ізраїлю, Індії, Ірану, Іспанії, Італії, Йорданії, Канади, Кіпру, Косово, Марокко, Німеччини, Пакистану, Сербії, США, Угорщини, Узбекистану, України, Франції, Хорватії, Японії. Робота була організована у 9 залах одночасно. Протягом дня у кожному залі відбувалося 2–3 засідання. Кожне засідання мало власну тематику і включало від 3 до 6 виступів.

Роботам секцій передували лекції провідних учених-османістів в центральному залі. Подаємо їх перелік: Мехмет Гендж (Mehmet Genç) «Основні проблеми османських досліджень»; Ахмет Йашар Оджак (Ahmet Yaşar Ocağ) «Османська імперія та Іслам: скромний підхід до величезної проблеми»; Берч Бербероглу (Berç Berberoğlu) «Османська імперія та вплив західного імперіалізму на Близькому Сході в кінці XIX — на початку XX ст.»; Ахмет Табакоглу (Ahmet Tabakoğlu) «Минуле, сьогодення та перспективи вивчення османської економічної історії»; Мехмет Акіф Айдин (Mehmet Akif Aydın) «Значимість османського права і судових матеріалів в османських студіях»; Ферідун Емеджен (Feridun Emecen) «Нові перспективи класичного періоду османської військової історії»; Сурайя Фарогхі (Surayya Faroqhi) «Дослід-

ження матеріальної культури та османська історіографія»; Міхаель Урсінус (Michael Ursinus) «Від записів дефтерів до орієнтирів на місцевості: спільне дослідження в “Cleune”¹ (Горица, Лівно, Боснія та Герцеговина) османських прогулянок від 16 століття».

Задекларованих доповідей з України в програмі та книзі анотацій представлено дві: доцента Національного університету «Києво-Могилянська академія» Ферхада Туранли «Хотинська воєнна кампанія та її історичні наслідки згідно з тюркськими османськими писемними джерелами», старшого наукового співробітника Інституту історії України НАН України В'ячеслава Станіславського «Оподаткування купців з Української держави в Османській імперії на початку XVIII ст.».

На початок конгресу були опубліковані анотації виступів. Також планується часткова публікація матеріалів конгресу. Робочими мовами були турецька та англійська. Особливу увагу привертають зусилля турецьких науковців доносити інформацію про османські дослідження світу, свідченням чого є те, що резюме, подані турецькою мовою, повторені також англійською.

Для того, щоб показати масштаб та різноманітність представлених досліджень, ми спробували умовно згрупувати тематику засідань за напрямками:

– узагальнюючі теми: релігія, політика та суспільство; османська цивілізація та зміни; переосмислення підходів до османського орієнталізму та колоніалізму;

– джерела та історіографія: джерела османських студій; османська військова історія в щоденниках Маріно Сануто; особисті записи — рахункові книги, листи та щоденники;

– політика, міжнародні відносини, війни: Османський халіфат і зовнішня політика; боротьба за домінування над Єгиптом та Червоним морем; османсько-італійські відносини; османсько-російські відносини; відносини центру і периферії: Іран та Алжир; війна і розвідка; дипломатія та війна; стратегія та ідеологія в період тотальної війни;

– державна структура та її еволюція: османські провінціали; заснування османського бейлика; провінційна військова та адміністративна організація Османської імперії; османські міста; сільська адміністративна та соціально-економічна структура;

– економіка: внутрішня та міжнародна торгівля; османські торговці; морська торгівля; митниці і торгівля у портах; османська економіка: фінанси та ресурси; студії з економічної історії та фінансової діяльності; виробництво та лісове господарство; гірнична справа в Османській імперії; османські вакфи; сільські вакфи;

¹ Назва часопису Францисканського музею та галереї.

– суспільні відносини: соціальне життя в ранній османській період; культура співіснування, багатство і спадщина; османські жінки; сім'я та дитинство;

– культура: мова та алфавіт; вивчення арабської мови в османських медресе; османська каліграфія та каліграфи; теоретичний підхід до османської літератури; диван (література); османська поезія; музика та образотворче мистецтво; музична освіта; простір і архітектура; публічне будівництво; османська кухня і кулінарна культура; патронаж і повстання;

– релігія, філософія, мораль: філософія, суфізм, тафсір; османська думка: філософія, суфізм та ілм ал-калам; османська мораль; османська етична думка в контексті адудіанських етичних коментарів; Ізмаїл Анкарави та його місце в османській суфістичній думці;

– право: правосуддя; джерела та рефлексії османського права; фетви як джерела османського права; османське цивільне судочинство та илм ал-хал (катехізіс);

– сприйняття османського світу: зауваги іноземців стосовно османів; аргументи ідентичності в османському світі; османський образ; сприйняття Османської імперії: від літератури до кіно; османське поняття людини;

– медицина: здоров'я хвороба та медичні установи в Османів; османська медицина в джерелах; здоров'я і хвороба в суспільстві класичного османського періоду очима європейських мандрівників;

– наука і техніка: османська ученість від класичних до модерних часів; османська модернізація;

– біографії: зростання від частини до цілого: портрети османського часу.

Робота конгресу була підсумована на загальному засіданні. Подальшому спілкуванню учасників конгресу добре прислужаться дані про всіх учасників у книзі анотацій про місце їхньої роботи, країну проживання, електронну адресу.

Загалом, справили враження масштабність як самого заходу, так і османських студій у світі. Разом з тим на великому тематичному тлі українська проблематика була малопомітною, знання української історії в Туреччині видаються незрівнянно меншими, аніж знання османського минулого в Україні, незважаючи на необхідність подальшого поглибленого вивчення Османської імперії.

У ході конгресу були представлені виставки архівних документів, фотографій, виробів майстрів. По закінченню засідань проводилися культурні заходи: банкет з пропозицією страв автентичної османської кухні, концерт турецького музичного колективу Ендеруна. 17 жовтня відбулася екскурсія до міста Ізник, колишньої Нікеї, під час якої були оглянуті давні фортифікаційні споруди, Собор святої Софії (İzник Ayasofya Camii) (VI ст.), Зелена мечеть (Yeşil Camii) (XIV ст.), медресе Сулеймана-паші (Süleyman Paşa Madrasa) (XIV ст.), символічну гробницю Сари Салтука (Sarı Saltuk Türbesi) (XIV ст.),

імарет Нілюфер-хатун (Nilüfer Hatun İmareti) (XIV ст., нині музей Ізника); мечеть Шейх Кудбеттін (Şeyh Kudbettin Camii) (XIV ст.), мечеть Хаджи-збек (Hacı-zbek Camii) (XIV ст.).

Лекція при відкритті конгресу

Мехмет Гендж

Собор Святої Софії (Ізник)